

Силабус курсу

Навики поведінки в екстремальних ситуаціях

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань «Цивільна безпека»

Спеціальність «Правоохоронна діяльність»

Освітньо-професійна програма «Правоохоронна діяльність»

Рік навчання: II, Семестр: III

Кількість кредитів: 5 Мова викладання: українська

Керівник курсу

Кандидат юридичних наук, доцент кафедри безпеки та правоохоронної діяльності

Метельський Ігор Дмитрович

Контактна інформація

mdigor@ukr.net, +380960389309

Опис дисципліни

Навики поведінки в екстремальних ситуаціях – навчальна дисципліна, в межах якої відбувається вивчення поняття та суті екстремальних ситуацій, чинників та факторів, що їх зумовлюють, засоби запобігання та подолання негативного впливу екстремальних ситуацій на людину та її життєдіяльність. Ускладнення сучасного виробництва, викликане науково-технічною революцією, темп і ритм нашого життя, що постійно збільшується, постійна його насиченість різноманітною інформацією, поширення виробничих і позавиробничих контактів між людьми, різного роду стихійні і техногенні аварії і катастрофи, нестабільний соціально-економічний стан в країні породжують у людей психічну напруженість. Крайньою формою її прояву є стрес. Ситуації і чинники, що призводять до його виникнення, називають екстремальними.

Суспільство і держава в своїх вимогах до працівників та підрозділів Національної поліції в цілому виходять з того, що вирішення покладених на МВС України завдань і виконання визначених законодавством функцій мають ефективно виконуватися в будь-яких умовах, як в повсякденних, так і в екстремальних. Практика діяльності підрозділів Національної поліції в сучасних умовах показує, що проблема готовності особового складу до дій при надзвичайних ситуаціях зберігає свою актуальність як результат періодичних проявів стихійних сил природи, випадків техногенних аварій, так і через створення екстремальних ситуацій, що зумовлюються протиправними проявами дій громадян.

Навчальна дисципліна «Навики поведінки в екстремальних ситуаціях» покликана допомогти студенту досягнути розуміння сутності екстремальних ситуацій, їх види, причини та умови їх виникнення, студенти повинні усвідомити та засвоїти методи та способи запобігання виникненню екстремальних ситуацій та шляхи подолання їх негативних наслідків.

Отож навики поведінки в екстремальних ситуаціях як навчальна дисципліна покликана сприяти формуванню у студентів здібностей до самооцінки, самоконтролю, самореалізації, забезпечити відпрацювання можливих моделей поведінки в екстремальних ситуаціях, а також уміння і психологічної готовності правильно та ефективно діяти в екстремальних умовах.

Структура курсу

Години (лек. / сем.)	Тема	Результати навчання	Завдання
2 /	1. Поняття та сутність екстремальності. Основні концепції визначення екстремальної поведінки	Аналізувати поняття «екстремальна ситуація» та поняття «екстремальність», встановлення відмінності між ними; дослідження чинників виникнення екстремальної поведінки та з'ясування концепцій детермінації екстремальної поведінки.	Кейсові завдання
4 / 2	2. Психологічні та організаційно-функціональні особливості екстремальної поведінки	Поглибити знання про особливості екстремальної поведінки, з'ясувати типові стресори професійної діяльності, встановити особливості психоемоційних станів людини, яка потрапила в екстремальну ситуацію.	Кейсові завдання
4 / 2	3. Психологічні чинники діагностики та профілактики станів психоемоційної напруженості в екстремальній поведінці	Характеризувати методи аналізу психоемоційної напруженості та способів надання допомоги особам, які потрапили в екстремальні ситуації.	Змістовий модуль
4 / 2	4. Поведінка працівників правоохоронних органів в екстремальних умовах	Засвоїти основні типи поведінки працівників органів охорони правопорядку в екстремальних умовах.	Кейсові завдання
4 / 2	5. Особиста безпека правоохоронця	Здобути знання про навики та вміння, необхідні для забезпечення особистої безпеки працівника правоохоронного органу.	Поточне тестування

2 / 2	6. Тактичні дії працівників поліції та типові недоліки, допущені при виникненні екстремальних умов	Сформувати навички щодо дій правоохоронців в екстремальних ситуаціях.	Поточний контроль
4 / 2	7. Поняття, риси та особливості «стресостійкості»	Сформувати навички стресостійкості у студентів, як у майбутніх працівників поліції.	Кейсові завдання
4 / 2	8. Формування опановуючої поведінки у працівників правоохоронних органів	Засвоїти курс «Навики поведінки в екстремальних ситуаціях» та забезпечити досягнення опановуючої поведінки у студентів.	Змістовий модуль

Рекомендовані джерела інформації

Законодавство:

1. Конституція України від 28 червня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. - № 25. - Ст. 131.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI // Відомості Верховної ради України. – 2013. - № 9-10. - Ст. 88.
4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права ООН від 16 грудня 1966 р. (редакція від 19 жовтня 1973 р.). [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043
5. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 р. / [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://www.igfm.org.ua/dokumenti/m-zhnarodnii-pakt-pro-ekonom-chn-sots-aln-kulturn-prava?page=7>
6. Про посилення правового захисту працівників правоохоронних органів : Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 18 січня 1991 року № 647-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 7. – Ст. 45.
7. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № VIII. (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379).
8. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23.12.1993 № 3781-XII.

Література:

1. Аршава І. Ф. Аспекти імпліцитної діагностики емоційної стійкості людини : моногр. / І. Ф. Аршава, Е. Л. Носенко. – Д. : Вид-во ДНУ, 2008. – 468 с.
2. Аршава І. Ф. Емоційна стійкість людини і її діагностика / Ірина Федорівна Аршава. – Д. : Вид-во ДНУ, 2006. – 336 с.

3. Баранова Н.О. Основні напрями зниження рівня фізичних і психологічних втрат серед працівників органів внутрішніх справ / Баранова Н.О., Делія Ю.В. // Психологические технологии в экстремальных видах деятельности : материалы IV междунар. науч.-практ. конф., г. Донецк, 22-23 мая 2008 г. – Донецк: Донецкий юрид. ин-т ЛГУВД им. Э.А. Дидоренко, 2008. – С. 300 – 302.
4. Беззубов Д.О. До поняття надзвичайної події в безпеці ОВС України / Д. О. Беззубов // Міліція України. – 2012. – № 11/12 . – С. 18 – 19
6. Ваврик Т.Ю. Напрями аутопрофілактики дистресу працівників ОВС / Т.Ю. Ваврик // Становлення особистості професіонала: перспективи й розвиток : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 19 лют. 2010 р. – Одеса: ОДУВС, 2010. – С. 51 – 52
7. Валаш Л.А. Поведінка правоохоронця в екстремальних ситуаціях / Л. А. Валаш // Становлення особистості професіонала: перспективи й розвиток : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 19 лют. 2010 р. – Одеса: ОДУВС, 2010. – С. 52 – 54
8. Василенко М.М. Психологічний стрес у професійній діяльності працівників органів внутрішніх справ / М.М. Василенко // Становлення особистості професіонала: перспективи й розвиток : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 19 лют. 2010 р. – Одеса: ОДУВС, 2010. – С. 56 – 58
9. Власенко І.В. Проблеми особистої безпеки працівників правоохоронних органів // Проблеми вдосконалення професійної майстерності працівників ОВС в бойовій підготовці: матеріали науково-практичної конференції, м. Одеса, 31 жовт. 2008 р. – Одеса: ОДУВС, 2008. – С. 11 – 13
10. Гіренко С. П. Соціально – професійні чинники формування конфліктологічної культури працівників органів внутрішніх справ // Становлення особистості професіонала: перспективи й розвиток : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 19 лют. 2010 р. – Одеса: ОДУВС, 2010. – С. 69 – 72
11. Делікатний С.К. Формування психологічної готовності співробітників ОВС до забезпечення особистої безпеки в екстремальних ситуаціях оперативно- службової діяльності / Делікатний С.К., Половнікова Ж.Ю. // Вісн. університету внутрішніх справ. – 1999. – № 8. – С. 224 – 235.
12. Журавльова Л. П. Психологія емпатії: монографія / Лариса Петрівна Журавльова. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – 328 с.
13. Забезпечення особистої безпеки працівників органів внутрішніх справ при виконанні службових обов'язів : наук.-практ. рек. / [Г. Ю. Юхновець, В.Г. Андросюк, Л.І. Казміренко та ін.]. – К.: Національна академія внутрішніх справ України, 1999. – 72 с.
14. Козяр М.М. Професійна підготовка до діяльності в екстремальних умовах : навч. посіб / М.М. Козяр. – Львів: ЛДУ БЖЖД, 2009. – 220 с.
15. Мілорадова Н. Е., Доценко В.В. Екстремальна підготовка – необхідний елемент формування правоохоронця-професіонала // Особистість, суспільство, закон: психологічні проблеми та шляхи їх розв'язання: матеріали міжнар. Науково-практичної конференції присвяченні пам'яті професора С.П. Бочарової, 30 бер. 2017 р. – Харків.
16. Криволапчук В. О., Тодуров І.М., Бондарчук М.Т., Юрченко А.В., Шаповалов О.В. Особиста безпека: Навч.-практ. Посіб. – К.: ВПЦ МВС України, 2006. – 169 с.
17. Клименко І.В. Психологічний супровід формування толерантності як необхідної компетенції професійної підготовки майбутніх правоохоронців // Особистість, суспільство, закон: психологічні проблеми та шляхи їх розв'язання: матеріали міжнар. Науково-практичної конференції присвяченні пам'яті професора С.П. Бочарової, 30 бер. 2017 р. – Харків
18. Основи протистояння правопорушникам в екстремальних умовах. Навчально-методичний комплекс для слухачів навчально-наукового інституту управління. – К., 2011. – 13 с.
19. Психологія безпеки професійної діяльності в системі МВС України. – Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О.Дідоренка, 2012. – 200 с.

20. Цільмак О.М. Основні положення психофізичної підготовки працівників національної поліції // Особистість, суспільство, закон: психологічні проблеми та шляхи їх розв'язання: матеріали міжнар. Науково-практичної конференції присвяченної пам'яті професора С.П. Бочарової, 30 бер. 2017 р. – Харків.

22. Шаповалов Б.Б. Професійна підготовка до протидії злочинцю в екстремальних умовах / Б.Б. Шаповалов, І.В. Рогоза // Бизнес и безопасность. – 2012. – № 2. – С. 87.

23. Б. Б. Шаповалов Психолого-педагогічні особливості підготовки майбутніх правоохоронців до безпечної діяльності в екстремальних ситуаціях. / Б. Б. Шаповалов, М. Х. Хасанов, В. С. Бажанюк – К.: Інститут обдарованої дитини, 2015 – 114 с.

24. Швець Д.В. Психічна стійкість працівника поліції як основа готовності до службової діяльності в екстремальних ситуаціях // Особистість, суспільство, закон: психологічні проблеми та шляхи їх розв'язання: матеріали міжнар. Науково-практичної конференції присвяченної пам'яті професора С.П. Бочарової, 30 бер. 2017 р. – Харків

25. Шинкаренко І.О. Соціально-психологічна характеристика натовпу та її використання у оперативно-службовій діяльності працівників ОВС // Науковий вісник ДДУВС №1. – 2014. – С. 275-285.

26. Шинкаренко І.О. використання методів психологічного впливу на натовп працівниками міліції під час масових заходів, що можуть привести до порушень порядку // Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави: Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, Харків: ХНУВС, 2014, С. 198-201.

27. Шинкаренко І.О. Напрями формування психологічної готовності працівників міліції та бійців національної гвардії до виконання службово-бойових задач в екстремальних умовах // Науковий вісник ДДУВС - №1. – 2015. – С. 164-172.

28. Шинкаренко І.О. Напрямки наукових досліджень спрямованих на формування системи психологічного забезпечення службово-бойової діяльності працівників поліції до виконання задач в екстремальних умовах // Оперативно-розшукова діяльність органів внутрішніх справ: проблеми теорії та практики: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції – Дніпропетровськ : ДДУВС, 2015. – С.52-56.

29. Шинкаренко І.О. Психологічна характеристика службово-бойової діяльності поліції особливого призначення // Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, Харків: ХНУВС, 2015, С. 231-236.

30. Шинкаренко І.О. Проблеми попередження постстресових станів та усунення стресогенних факторів під час дій працівників поліції в умовах антитерористичної операції // Протидія проявам тероризму, екстремізму, сепаратизму та нелегальній міграції в сучасних умовах: стан, проблеми та перспективи: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Дніпро ДДУВС, 2016, С. 283-286.

Додаткова література

31. Шинкаренко І.О. Психологічні засади виявлення активних учасників масових порушень громадського порядку працівниками кримінальної поліції // Науковий журнал ОДУВС «Південноукраїнський правничий часопис», 2017 - №1, С. 89-92.

32. Шинкаренко І.О. Посттравматичні стресові розлади у співробітників ОВС, що брали участь у зоні проведення антитерористичної операції // Актуальні питання забезпечення публічного порядку та безпеки в сучасних умовах: вітчизняний та міжнародний досвід: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Дніпро ДДУВС, 2017, С. 147-149.

33. Шинкаренко І.О. Страх та попередження і психологічна корекція постстресових станів працівників ОВС // Посттравматичний стрес: дорослі, діти та родини в ситуації війни : Збірник фахових статей Міжнародної міждисциплінарної асамблеї, 2017, - Том. 1

34. Averill, J.R. Emotions as mediators and as products of creative activity / J.R. Averill. In J.Kaufman & J.Baer (Eds.). Creativity across domains: Face of muse. – Mahwah, N.Y.: Erlbaum, 2005. – P. 225–243.

35. Lazarus R. S. Emotion and adaptation / Richard S. Lazarus. – New York: Oxford University Press, 1991. – 334 p.

36. Messina Ph. Preparing for Your Worst Nightmare: Confronting the Cop Killer // The Law Enforcement Trainer. – V.17. – № 4. – July/August, 2002. – P. 38 – 40.

37. Wisniewski Bernard, Pronco Jaroslaw. Police in Critical Situations // Internal Security 1/ 2010. - p. 115 – 120.

Політика оцінювання

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-20 балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
- **Політика щодо академічної доброчесності:** Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування (наприклад, програма Kahoot).
- **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Оцінювання

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2	Заліковий модуль 3 (залік)
30%	40%	30%
1. Усне опитування під час заняття (3 теми по 10 балів = 30 балів) 2. Письмова робота = 70 балів	1. Усне опитування під час заняття (5 тем по 10 балів = 50 балів) 2. Письмова робота = 30	1. Написання та захист КПЗ = 100 балів Виставлення заліку за результатами роботи

	балів 3. Виконання самостійної роботи студента – 20 балів	
--	---	--

Шкала оцінювання студентів:

ECTS	Бали	Зміст
A	90-100	відмінно
B	85-89	добре
C	75-84	добре
D	65-74	задовільно
E	60-64	достатньо
FX	35-59	незадовільно з можливістю повторного складання
F	1-34	незадовільно з обов'язковим повторним курсом